

Övervakning och kommunikation av antibiotikaresistens hos bakterier från lantbrukets djur – SvarmPat 2025

Bakgrund

Antibiotikaresistens innebär att bakterier kan stå emot behandling med antibiotika, vilket kan göra infektioner svårare att bota – både hos djur och människor. För att kunna välja rätt behandling när djur blir sjuka behövs kunskap om vad som orsakar sjukdomen, och i de fall bakterier ligger bakom, vilka bakterier det rör sig om och vilka antibiotika som fungerar.

Därför driver Gård & Djurhälsan (G&D) och Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) sedan 2005 ett nationellt övervakningsprogram: SvarmPat. Programmet samlar in prover från lantbrukets och vattenbrukets djur och analyserar bakterierna i laboratorium. Resultaten används för att:

- följa resistensläget över tid och upptäcka förändringar tidigt
- ge bättre underlag för veterinärers val av behandling
- sprida kunskap till veterinärer och djurhållare via t.ex. rådgivning, fackpress, webb och utbildningar

Under 2025 bedrevs arbetet främst inom fyra delar: kontinuerlig övervakning, sammanställning/kommunikation, antibiotikaresistens för bakterier hos grisar samt antibiotikaresistens för bakterier hos fiskar.

Resultat och Diskussion

Sverige har fortfarande ett bra läge och i de flesta fall fungerar de antibiotika som normalt används för att bota sjukdomar hos svenska lantbruksdjur. Detta hänger ihop med långvarigt förebyggande hälsoarbete och en återhållsam antibiotikaanvändning, dvs. att behandling bara sker när det behövs, och att rätt preparat försöker väljas från början.

Samtidigt syns **oroande tecken** hos vissa bakterier, särskilt hos grisar och delvis hos kalvar:

- **Gris – diarrébakterier (E. coli/ETEC):**
I projektet om avvänjningsdiarré sågs preliminärt att **resistens mot neomycin var vanligare i besättningar som gruppbehandlar med neomycin**. Det hittades också enstaka ETEC-isolat som

inte var känsliga för några av de vanliga behandlingsalternativen. Detta är ett allvarligt fynd eftersom det kan innebära att behandling inte hjälper när problem uppstår. Majoriteten av besättningarna hade dock fortfarande E. coli som var känsliga för rekommenderade antibiotikaalternativ.

- **Gris – hudsjukdom (svartskorv, Staphylococcus hyicus):**

Penicillinresistens verkar vara **mycket vanlig**, särskilt hos bakterier från spägrisar sjuka i svartskorv. Resultaten tyder också på att man vid utbrott kan behöva provta mer än en gris och analysera flera bakteriekolonier för att få en rättvis bild. Annars riskerar man att missa resistens.

- **Kalv och får – luftvägsbakterier:**

Det fanns tecken på **minskad känslighet mot penicillin hos vissa viktiga bakterier** (t.ex. Pasteurella multocida och Mannheimia haemolytica hos kalv och enstaka fynd hos får). Även om fynden är få är de viktiga att följa eftersom penicillin är ett centralt förstahandsval.

- **Mastitövervakning (mjölkkor):**

Provinsamlingen minskade jämfört med året innan, vilket gör övervakningen mindre heltäckande. Inga penicillinresistenta Staphylococcus aureus hittades och ingen MRSA sågs i den screening som gjordes under året.

- **Fiskodlingar:**

Genom ett nytt, mer effektivt upplägg (prover från offentlig kontroll) kom fler prover in än tidigare år. Potentiellt sjukdomsframkallande bakterier kunde isoleras även från friska fiskar, och **en del isolat var resistent mot minst en typ av antibiotika**. Detta pekar på att resistens kan finnas "i bakgrunden" och behöver följas över tid.

Varför detta är viktigt i praktiken på gård:

- När resistens ökar blir det svårare att hitta en behandling som fungerar, vilket kan ge längre sjukdomsförlopp, mer djurlidande och större kostnader.
- Därför blir två saker extra viktiga:
 1. **Förebyggande djurhälsa** (minska behovet av antibiotika från början)
 2. **Provtagning vid problem**, så behandlingen kan väljas utifrån vad som faktiskt fungerar i just det fallet

En tydlig slutsats är att SvarmPat behövs för att Sverige ska fortsätta bibehålla sitt gynnsamma läge, men också för att tidigt upptäcka när trender går åt fel håll. Detta särskilt för vissa bakterier hos grisar och kalvar. Programmet fungerar dessutom som en länk mellan "stallgolvet" och laboratoriet där frågor från fältet fångas upp, undersöks och resultaten förs tillbaka till veterinärer och djurhållare.